

Nr 126.

Av herr **Hagberg** i Luleå **m. fl.**, *angående omprövning av gällande ransoneringsbestämmelser.*

De livsmedelsransoner som fastställt är i de flesta fall otillräckliga för det arbetande folket. Särskilt gäller detta kroppsarbetarna och de barnrika familjerna. Även i de fall tilläggsransoner utgår är tilldelningen för knapp för upprätthållande av en tillfredsställande näringsstandard.

Vid ransoneringsbörjan var bristerna inte så starkt märkbara. Dels var då ännu flera viktiga livsmedel ransoneringsfria, varför ökad konsumtion av dessa kunde kompensera knappheten på de ransonerade varorna, och dels var näringsvärdet på mjöl och bröd högre än vad fallet är sedan potatismjöl inblandats. Efter att kött, fläsk, matfett och ägg ransonerats och mjölken »standardiserats» har situationen för de arbetande väsentligt försämrats. Den stränga ransoneringsav dessa viktiga livsmedel har skapat nära nog oöverkomliga problem för arbetarhushållen. De husmödrar, som måste utrusta sina män, arbetande barn och skolbarn med matsäck, har inte stora möjligheter att tillfredsställande lösa näringsfrågan. Till svårigheterna bidrar givetvis i hög grad de våldsamt uppskrivade priserna på kött, fläsk, matfett samt ägg, i den mån sådana finns att uppbringa. Även fiskvarorna, som skulle ha kunnat utgöra en god utfyllnad till kött dieten, betingar nu priser, som — med undantag möjligen för strömming — inte är överkomliga för de sämst ställda. Fattiga barnrika familjer kan på grund av de höga priserna på nyssnämnda varor inte ens köpa ut hela ransonen, varför i sådana fall ytterligare brist uppstår utöver den som en knapp ransoneringsmedför.

På grund härav har arbetarfamiljerna i stor utsträckning måst söka övergå till ökad konsumtion av billigare livsmedel. Främst kommer då gryn- och mjölrätter jämte bröd ifråga. Då emellertid ransonerna av dessa varor är synnerligen knappa och dessutom mjölet jämte den för tillagning av gryn- och mjölrätter nödvändiga mjölken försämrats, så är svårigheterna inte mindre härvidlag. De knappa ransonerna måste utdrygas med produkter av mindre näringsvärde, främst potatis, vilket givetvis — inte minst för det uppväxande släktet — i längden inverkar menligt på det fysiska välbefinnandet.

Brist och försakelser är således det genomgående draget i arbetarhushållen. För de förmögnare hushållen är förhållandet helt annorlunda. Där det inte finns brist på pengar existerar inte heller någon brist i näringshänseende. Många förmögna hushåll har i god tid före kungörandet av ransonerings

kunnat lagra betydande mängder livsmedel. Dessutom har de en rad andra utvägar för att göra sig oberoende av knappheten i ransonerna. De har möjlighet att ersätta bristen på kött och fläsk genom inköp av vilt, bättre fisksorter o. s. v., vilka varor är undantagna ransonerings och existerar i tillräcklig mängd, på grund av att de höga priserna gör dem oåtkomliga för de stora massorna. Även utvägen att genom restaurangbesök förse sig med vad som fattas i ransonerna står dem alltid öppen.

Vad som här sagts om livsmedlen gäller också i tillämpliga delar för andra ransonerade varor. Inte minst de små ransonerna på tvättmedel förorsakar arbetarhushållen svårigheter, medan de inte spelar någon roll för de förmögna hushållen. Under det att arbetarhushållen av ekonomiska skäl måste tvätta hemma, skickar de senare bort sin tvätt och kan använda tvättmedelsransonerna enbart till toalettval och dylikt.

De undersökningar, som företagits av myndigheter och andra institutioner, bekräftar vad vi här anfört. Det nybildade svenska Gallupinstitutet företog sålunda för kort tid sedan en undersökning rörande uppfattningen inom olika samhällskretsar om ransonerings. Institutet tillfrågade 1 000 stockholmare, huruvida ransonerna av mjöl och bröd, smör, kött, fläsk, socker, kaffe och te samt tvål var tillräckliga. Av svaren framgick att för arbetarhushållen är tilldelningen av fläsk otillräcklig för 69 procent, av mjöl och bröd för 58 procent och av smör för 75 procent. Motsvarande siffror för kaffe, kött och tvål är respektive 90, 43 och 44 procent. De uppgifter som lämnats av arbetarhushållen har i många fall åtföljts av belysande motiveringar: att matsäcksfrågan praktiskt taget är olös, att i arbetarfamiljer med många barn hela köttransonen inte kan uttagas av ekonomiska skäl och att det ställer sig ganska omöjligt att dryga ut mathållningen med fisk på grund av de höga priserna.

För de bättre situerade hushållen ställde sig siffrorna annorlunda. Där var det endast 23 procent som fann mjöl- och brödransonerna otillräckliga och 44 procent som ansåg smöret otillräckligt. Motsvarande siffror för kött, socker, kaffe, tvål och fläsk är 28, 11, 64, 29 och 48 procent.

En av fattigvårdsnämnden i Stockholm verkställd undersökning beträffande 30 familjer i Enskede är ävenledes betecknande. I 15 av dessa familjer är fadern familjeförsörjare, i de övriga 15 är modern ensamställd. Bland familjeförsörjarna är 1 diversearbetare, 1 målare, 1 kontorist, 2 textilarbetare, 1 lagerarbetare, 2 byggnadssnickare, 1 pappersskärare etc. Hälften av familjeförsörjarna är kroniskt sjuka eller tidvis oförmögna till arbete, varför familjerna erhåller understöd från fattigvården. 3 hustrur bidrar till familjeinkomsten genom städning och sömnad. De 15 ensamställda mödrarna sköter hemmen med ekonomiskt stöd från barn och fattigvård. I 8 familjer har söner och döttrar förvärvsarbete som butiksbiträden, fabriksarbeterskor, springpojkar etc.

Genomsnittsinkomsten inklusive bidrag från det allmänna är 2 586 kronor per år. Det genomsnittliga antalet barn per familj är 3—4. Deras ålder växlar mellan 8 månader och 22 år.

Beträffande ransonernas tillräcklighet har många klagat över brödransonen. 2 husmödrar uppger sålunda, att ransonen är mycket knapp eller att »den ej räcker alls». 9 betecknar den som knapp. 15 reder sig, »men ingenting blir över», och endast 2 uppger, att hela ransonen ej köpes ut. Klagomål kom även från familjer med många barn. Beträffande smöret betecknade 8 husmödrar ransonen som knapp, 17 som »lagom stor, men ingenting blir över», och 3 köpte ej ut hela ransonen. Kötransonen var knapp för 2 hushåll och »nätt och jämnt lagom stor» för 13 hushåll. 13 köper ej ut hela ransonen, av vilka 3 som motiv uppger, att priset är för högt. Likaledes 13 familjer köper ej ut hela sockerransonen på grund av de höga priserna, och endast 5 uppger sig överhuvud taget ha råd att köpa ägg — och då köper de ej ut hela ransonen.

Resultaten av dessa undersökningar visar starkt på nödvändigheten av en omprövning av livsmedelsransoneringen. Det är uppenbart, att de arbetande är i behov av ökade livsmedelsransoner. Lika tydligt visar undersökningsresultaten, att de sämst ställda, framför allt de barnrika familjerna, måste genom det allmännas stöd beredas möjlighet till billigare inköp av livsmedel. En utvidgning av rabatteringsystemet till att omfatta andra viktiga livsmedel än matfett, exempelvis kött och fläsk, är av behovet påkallad.

I detta sammanhang förtjänar det också erinras om behovet av att tillgodose de sjuka med för deras tillfrisknande erforderlig dietmat. Som förhållandena nu är måste exempelvis en magsjuk, som ordinerats diet, offra av sin matfettsranson för att erhålla grädde. Även de lungsjuka har svårigheter med sin diet på grund av snäva ransoneringsbestämmelser. Vi anser, att man trots ett svårt försörjningsläge måste tillgodose de sjuka med behövliga livsmedel i den omfattning som deras sjukdom kräver.

Under framhållande av att vi inte står främmande för de svårigheter, som tidsläget medfört för folkförsörjningen, och att vi inte heller bortser från de många hinder, som reser sig i vägen för en tillfredsställande ransoneringslösning, får vi påyrka,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en omprövning av ransoneringsbestämmelserna i syfte att tillförsäkra kroppsarbetare och med dem jämställda samhällsgrupper större livsmedelsransoner, varvid jämväl frågan om en utökning av rabatteringsystemet prövas.

Stockholm i januari 1942.

H. Hagberg.

K. Senander.

Set Persson.